

Natuur.oriolus

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE

MAART 2026 • JG 92 • NR 1

bpost

PB- PP
BELGIE(N) - BELGIE

Retouradres:
Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

KLEINST WATERHOEN IN VIERSEL IN 2024

NOTITIES BIJ EEN GESLAAGD BROEDGEVAL

BOERENZWALUWEN IN DE WINTER VAN 2025-'26

NEEMT HET AANTAL WINTERWAARNEMINGEN TOE?

DE BROEDVOGELS VAN HET KLUISBOS

WAT KAN DE MONITORING VAN EEN KLEIN BOS ONS NOG LEREN?

HOP KEERT TERUG NAAR VLAAMSE ARDENNEN

Dimitri Van de Populiere, Ken De Cooman & Simon Feys

» Hop *Upupa epops*. 21/7/2025. Jong in nest. Brakel (O) (© Ken De Cooman)

In 2025 werd in de Vlaamse Ardennen een geslaagd broedgeval van Hop *Upupa epops* vastgesteld. Het betreft het eerste bevestigde broedgeval in de regio in minstens 75 jaar. Dit volgde relatief kort op enkele, recente broedgevallen in Vlaanderen.

Lang verdwenen in Vlaanderen: trage comeback

De Belgische broedvogelatlas (Devillers et al. 1988) vermeldt dat de Hop in de eerste helft van de twintigste eeuw nog een schaarse maar regelmatige broedvogel was, met regionale concentraties onder meer in de Kempen en delen van Wallonië. Vanaf de jaren 1960 volgde een sterke achteruitgang. Die werd vooral toegeschreven aan de intensivering van de landbouw, het verdwijnen van oude holle bomen en traditionele gebouwen en de afname van grote bodeminsecten als gevolg van pesticidgebruik. Tegen het einde van de jaren 1970 was de soort als jaarlijkse broedvogel uit Vlaanderen verdwenen. Het laatste Vlaamse broedgeval van de Hop werd in 1981 vastgesteld aan de Westkust (W) (Herroelen 1989). In de Vlaamse broedvogelatlas 2000–2002 werd de Hop zelfs niet meer als broedvogel vermeld (Vermeersch et al. 2004).

In de Vlaamse Ardennen verdwenen de laatste broedende Hoppen vermoedelijk in de jaren 1950. Op de zandgronden van Zulte (O), in het noorden van de regio, zouden toen nog twee koppels hebben gebroed. In Zijn er nog vogels? (Menschaert 1990) wordt vermeld dat in de jaren 1940 nesten van Hoppen in Wortegem door kinderen werden leeggeroofd.

In de 21ste eeuw lijkt de soort het opnieuw iets beter te doen met in de eerste plaats een toenemend aantal waarnemingen van doortrekkers en kortstondige pleisteraars. In 2017 werd na 36 jaar terug een eerste geslaagd broedgeval vastgesteld in Weelde (A): een paar bracht drie jongen groot, bijna tegen de grond in een brandhoutstapel, een merkwaardige nestplaatskeuze. Een van de jonge vogels vloog tegen het raam en overleefde de klap niet (Verdonck & Driessens 2018). In 2021 volgde een succesvol broedgeval in Lommel (L), waarbij minimaal drie jongen uitvlogen (Schuurmans 2021). Twee jaar later, in 2023, konden zelfs twee broedgevallen worden opgetekend. Bij Hamont-Achel (L) werd tijdens terreinwerk in het kader van de Vlaamse Vogelatlas een broedpaar ontdekt in een eik. Zowel in mei als juni werd hier voedseltransport waargenomen. In juni en juli van dat jaar werd ook bij Geel (A) een paartje gevonden, deze vogels broedden in een populier en ook hier werd transport van voedsel naar de nestholte gezien.

In Wallonië werd in 2009 terug een eerste broedgeval opgetekend in Chimay (H), het vrouwtje verliet het nest en er kwamen geen jongen uit (Jacob 2010). In 2020 volgde een geslaagd broedgeval: toen vlogen er bij Philippeville (H) een of twee jongen uit, dit betekende het eerste geslaagde Waalse broedgeval sinds 1979. De nestholte bevond zich in een Es *Fraxinus excelsior* op ongeveer twee meter hoogte. In de

voorafgaande jaren waren er wel geregeld territoriale vogels aanwezig in het zuiden van het land en werd zelfs waargenomen hoe een vogel voedsel naar een nestholte bracht, waarin echter geen partner of jongen aanwezig waren, maar geslaagde broedgevallen bleven uit (Colinet & Weiserbs 2021). Ook in Nederland lijkt de soort het steeds beter te doen, met in de afgelopen zes jaar veertien territoria, waarvan maar liefst elf in 2025 (Boele 2025).

Het broedgeval in de Vlaamse Ardennen

De aanloop naar het broedgeval in de Vlaamse Ardennen begon al in 2024. Buurtbewoners meldden toen in mei en juni een roepende Hop ergens nabij de taalgrens in Brakel (O). De vogel werd ook herhaaldelijk foeragerend waargenomen in de omliggende tuinen. De waarnemingen stopten echter in de derde week van juni. Verdere zoekacties in de omgeving door de lokale vogelwerkgroep leverden geen bijkomende aanwijzingen op.

In april 2025 herhaalde de situatie zich. Opnieuw waren het de buurtbewoners die in de tweede week van april een roepende Hop meldden. In de daaropvolgende week werd de vogel ook door DVdP waargenomen. De Hop werd meerdere malen waargenomen met zijn kenmerkende fladderende vlucht tussen de tuinen en de rand van het bos pendelen, telkens langs hetzelfde traject. Omdat de locatie voor mezelf moeilijk frequent op te volgen was, riep ik de hulp van Ken De Cooman in. Eind mei kon hij uiteindelijk het nest lokaliseren, waarmee het broedgeval werd bevestigd. Even verrassend was dat er in juni-juli een tweede broedsel volgde in hetzelfde nest. Opmerkelijk is dat we te weten kwamen dat de soort in de jaren 1930 ook al op exact dezelfde locatie had gebroed.

Broedbiotoop

Het paar broedde in de rand van een groot beukenbos, dat tot de bosgordel op de getuigenheuvels van de Vlaamse Ardennen behoort. De

nestholte bevond zich in een afgestorven Beuk *Fagus sylvatica*. Aan de bosrand liggen enkele schapen- en koeienweiden en grote tuinen. De Hop foerageerde geregeld in de tuinen en op de schapenweide. Tijdens een waarneming in juli kon de vogel gedurende een volledige namiddag worden gevolgd, terwijl hij herhaaldelijk over een tuin vloog in de richting van de graasweiden van de runderen. Hij volgde dit traject om de twintig tot dertig minuten, wat neerkwam op minstens twintig passages in de loop van de namiddag. Anekdotisch genoeg kon ik dit waarnemen tijdens een zomerbarbecue bij een vriend die in de straat woont. Tijdens andere observaties door Ken kon worden vastgesteld dat de voedermomenten tijdens de ochtend en 's avonds nog sneller op elkaar volgden. Om de tien minuten konden nestbezoeken worden waargenomen en op piekmomenten zelfs om de vijf minuten.

Twee keer twee

Het broedpaar bracht niet één maar twee broedsels groot. Normaal gezien wordt door Europese Hoppen slechts één keer per jaar gebroed (Glutz & Bauer 1980). Vooral uit Zuid-Europa is bekend dat er soms twee keer wordt gebroed (Cramp et al. 1985) en ook in Midden-Europa wordt dat weleens vastgesteld, zelfs bij ongunstige weersomstandigheden (Glutz & Bauer 1980). In sommige gebieden zijn twee broedsels zelfs de norm en waar het klimaat die ruimte biedt, zijn er zeldzame gevallen van derde broedsels bekend (webref 1). In Europa is het echter een significante minderheid die tot een tweede broedsel overgaat. (webref 1). Zo'n tweede legsel start vaak al tien dagen na het uitvliegen van het laatste jong van het eerste broedsel en soms volgt het eerste ei zelfs al onmiddellijk nadat het laatste jong het nest heeft verlaten (Hirschfeld 1973).

Vervanglegsels zijn wel normaler, die vinden plaats onmiddellijk na het verlies van het eerste legsel, tot hooguit twaalf dagen erna (Labitte 1954).

▶ Hop *Upupa epops*. 16/7/2025. Brakel (O). (© Ken De Cooman). Oudervogel foeragerend in een tuin.
Adult parent Eurasian Hoopoe *Upupa epops* foraging in a garden.

» **Hop *Upupa epops*. 21/7/2025. Brakel (O).** (© Ken De Cooman). **Twee jongen in het nest.**
Two young birds in the nest on 21/7.

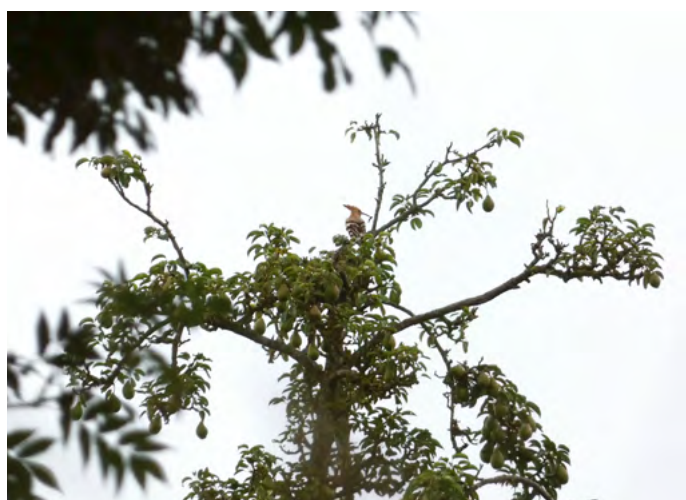
In de Vlaamse Ardennen vond het tweede broedsel plaats in hetzelfde nest (anders was het mogelijk onopgemerkt gebleven). Dat blijkt ook de norm te zijn (webref 1) en dat geldt ook voor vervanglegfels. Het bespaart wellicht de zoektocht naar een nieuwe geschikte nestlocatie. Verder zijn er meerdere voorbeelden bekend dat Hoppen vaak jaar na jaar hetzelfde nest gebruiken (dit is overigens een van de redenen waarom we verkiezen om de nestlocatie niet in detail bekend te maken en waarom de gegevens van dit geval in Waarnemingen.be voor langere tijd worden afgedekt). Het hergebruiken van een nesthol kan bovendien lang aanhouden, zo is er uit Duitsland een geval bekend van een nest dat gedurende vijf jaar werd gebruikt (Bäsecke 1943) en uit Oberlausitz (Duitsland, bij de Pools-Tsjechische grens), zelfs één dat zeventien jaar lang gebruikt werd (Menzel 1975). In die optiek is het interessant om weten dat er in de jaren 1930 op exact dezelfde locatie Hop heeft gebroed.

Bij het ontdekken van de nestlocatie op 21/5 waren er nog geen jongen te zien in het nest. Een week later, op 28/5 werden voor het eerst twee jon-

gen waargenomen, wat erop zou wijzen dat deze jongen reeds in hun derde levensweek waren. Ook de daaropvolgende dagen werden telkens twee jongen waargenomen die steeds verder uit het nest kwamen. Op 3/6 werd aanvankelijk in de ochtend nog een snavel gezien die uit het nest tevoorschijn kwam, maar bij een later bezoek die avond werd geen nestactiviteit of nestbezoek meer waargenomen, waardoor we vermoedden dat de jongen waren uitgevlogen. Die dag en ook de volgende dag was opnieuw de roep van de Hop duidelijk te horen. Op 6/6 werden drie foeragerende vogels waargenomen nabij het nest en op 16/6 zag SF vier vogels samen. De jongen waren dus wel degelijk uitgevlogen.

Op 15/6 werden voor het eerst terug nestbezoeken waargenomen. Een tweede legsel leek waarschijnlijk. In dat geval zouden de jongen kunnen uitvliegen omstreeks 20-21/7. Ook de volgende dagen waren er regelmatig voedermomenten te zien, waardoor we met zekerheid kunnen zeggen dat er sprake was van een tweede legsel. Op 10/7 werd voor het eerst een jong gezien in de nestholte. Drie dagen later, op 13/7, waren er twee jongen te zien, die zich ook de daaropvolgende dagen lieten zien. Op 20/7 waren de jongen nog steeds aanwezig in het nest, steeds verder uit de holte reikend. Ook op 21/7 waren de jongen nog in het nest aanwezig. Daarna stopten onze systematische bezoeken door vakantieplannen. We nemen aan dat de twee jongen van het tweede broedsel kort nadien zijn uitgevlogen.

De reproductie van twee keer twee uitgevlogen jongen is aan de lage kant. In een gemiddeld nest van zeven eieren (doorgaans vijf tot acht, uitzonderlijk vier, negen of zelfs tien eieren) komen gemiddeld vijf tot zes jongen uit en vliegen er gemiddeld drie tot vier uit (Kubik 1960). De twee eerdere broedgevallen in Vlaanderen passen dus wel in dat beeld. Naar menselijke logica zouden we de lage reproductie van twee jongen (met dus minder intensief voederen en minder energieverlies) als motivatie voor een tweede broedsel kunnen beschouwen. Dat blijkt echter onwaarschijnlijk, er werd nl. al vastgesteld dat de datum van de eerste eileg bij vogels met twee broedsels gemiddeld drie weken vroeger valt dan die bij vogels met één broedsel (webref 1), waarmee het aantal broedsels al vastgelegd lijkt nog voor de broedcyclus van start gaat.

» **Hop *Upupa epops*. 21/7/2025. Brakel (O).** (© Ken De Cooman). **Adult met voedsel in perenboom.**
Adult Eurasian Hoopoe *Upupa epops* with food item for young.

Dimitri Van de Populiere, Ken De Cooman & Simon Feys
✉ dimitrivandepopuliere@hotmail.com

Referenties

- Bäsecke K. 1943. Zum heutigen Vorkommen des Wiedehopfes im südlichen. Niedersachsen. Ornithol. Monatsber 51: 53–54.
- Cramp (Ed.) 1985. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Volume IV: Terns to Woodpeckers. Oxford, London.
- Devillers P., Roggeman W., Tricot J., Del Marmol P., Kerwijn C., Jacob J.P. et al. (Eds.) 1988. Atlas van de Belgische broedvogels. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.
- Von Blotzheim G. & Bauer K. (Eds.) 1980. Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 9 Columbiformes - Piciformes. Wiesbaden.
- Herroelen P. 1989. Hop *Upupa epops*, p. 260–261. In: VLAVICO: Vogels in Vlaanderen, Voorkomen en verspreiding. I.M.P.
- Hirschfeld H. & K. 1973. Zur Brut- und Ernährungsbiologie des Wiedehopfes unter Berücksichtigung seiner Verhaltensweisen. Beitr. Vogekde 19: 81–152.
- Jacob J.-P. 2010. Huppe fasciée, *Upupa epops*, p.455–456. In: Jacob J.-P., Dehem C., Burnel A., Dambiermont J.-L., Fasol M., Kinet T. et al. 2010. Atlas des oiseaux nicheurs de Wallonie 2001–2007. Série - n5. Aves et Région Wallone, Gembloux.
- Kubik V. 1960. Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie des Wiedehopfs. Zool. listy 9: 97–110.
- Labitte A. 1954. À propos de la nidification de la Huppe. L'Oiseau et R.F.O. 24: 48–51.
- Menzel H. 1974. Der Wiedehopf in der Oberlausitz. Int. Zoo Yearbook 14: 99–102.
- Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. et al. 2004. Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000–2002. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 23.
- Menschaert 1990. Zijn er nog vogels? Waarnemingen van vogels in het zuidwesten van Oost-Vlaanderen. Wielewaal Schelde-Leie.
- Schuurmans P. 2021. Succesvol broedgeval van Hop in Noord-Limburg. Natuur.oriolus 87(3): 98–101.
- Verdonck D. & Driessens G. 2018. Geslaagd broedgeval van Hop bij Weelde (A) in 2017. Natuur.oriolus 84(1): 21–23.

Webreferenties

Webref 1: birdsoftheworld.org/bow/species/hoopoe/cur/breeding

» Hop *Upupa epops*. 21/7/2025. Brakel (O). (© Ken De Cooman). Juveniel kort voor uitvliegen.

Juvenile Eurasian Hoopoe *Upupa epops* shortly before fledging.

SAMENVATTING

Summary – Résumé

Na een sterke achteruitgang van de Hop *Upupa epops* als broedvogel in Vlaanderen, vond het laatste broedgeval in 1981 plaats aan de Westkust. Daarna duurde het 36 jaar, tot 2017, vooraleer er terug met succes gebroed zou worden: in Weelde (A) vlogen drie jongen uit in een houtstapel, op slechts enkele meters van een huis verwijderd. Daarna volgden er nog broedgevallen in 2021 in Lommel (A), en twee in 2023 (Hamont-Achel (L) en Geel (A)). In de Vlaamse Ardennen verdween de soort al in 1950 als broedvogel. Na 75 jaar, in 2025, was er terug een broedgeval in de omgeving van Brakel (O). Dit documenterend verslag beschrijft dit succesvolle broedgeval. Opmerkelijk was dat er twee broedsels plaatsvonden. Dat dat gebeurde was al wel bekend bij de soort, maar in Europa is dat wel de uitzondering. Er werden in hetzelfde nesthol tweemaal twee jongen grootgebracht, die alle uitvlogen.

Eurasian Hoopoe breeding in Flemish Ardennes again

After a sharp decline of the Eurasian Hoopoe *Upupa epops* as a breeding bird in Flanders, the last breeding occurred in 1981 at the West Coast. It took 36 years, until 2017, before the first successful breeding was established: in Weelde, three young fledged in a woodpile just a few meters from a house. Further breeding records followed in 2021 in Lommel, and

two in 2023 (Hamont-Achel and Geel). In the Flemish Ardennes, the species had already disappeared in 1950. After 75 years, in 2025, the first breeding reappeared near Brakel. This documentary report describes this successful breeding case. Remarkably, two broods were successfully raised. While this was already known for the species, it is rather the exception in Europe. Two times two young were raised in the same nest hole, all of which fledged.

La Huppe fasciée revient dans les Ardennes flamandes

Après un fort déclin de la Huppe fasciée *Upupa epops* en tant qu'oiseau nicheur en Flandre, le dernier cas de reproduction datait de 1981 sur la côte ouest. Il a ensuite fallu attendre 36 ans, jusqu'en 2017, pour qu'une nidification réussie ait à nouveau lieu: à Weelde, trois jeunes ont pris leur envol depuis un tas de bois situé à seulement quelques mètres d'une maison. Par la suite, d'autres cas de reproduction ont été observés: en 2021 à Lommel et deux en 2023 (à Hamont-Achel, et à Geel). Dans les Ardennes flamandes, l'espèce avait déjà disparu comme oiseau nicheur en 1950. Après 75 ans, en 2025, un nouveau cas de reproduction a été constaté dans les environs de Brakel. Ce rapport documenté décrit cette reproduction réussie. Il est remarquable que deux couvées aient eu lieu. Ce phénomène était déjà connu chez l'espèce, mais en Europe il reste exceptionnel. Deux fois, dans la même cavité de nidification, deux jeunes ont été élevés avec succès, et tous ont pris leur envol.